

Nr 97.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inlösen för statsverkets räkning av elektrisk anläggning å landsfiskalsboställe; given Stockholms slott den 27 februari 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, följande.

I en till kammarkollegium ställd och av länsstyrelsen i Södermanlands län till kollegium insänd ansökning har landsfiskalen i Rönö distrikt G. A. Forssell anmält, att han, som på lön innehade landsfiskalsbostället $\frac{3}{4}$ mantal krono Hammarby nr 1 i Bogsta socken, ingått som medlem i Bogstaortens elektriska distributionsförening för nämnda boställes förseende med elektrisk kraft. Tillika har Forssell hemställt, att, för den händelse bostället vid hans blivande avgång från tjänsten komme att indragas till kronan, den av honom för bostället bekostade elektriska anläggningen måtte av statsverket inlösas.

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 1 saml. 86 häft. (Nr 97.)

Domän-
styrelsen.

I av kammarkollegium inhämtat utlåtande av den 13 maj 1921 har domänstyrelsen — efter hörande av vederbörande skogsstatstjänstemän — erinrat om att jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 5 mars 1920 styrelsen, så vitt anginge kronans deltagande i kostnaderna för förseende av under styrelsens förvaltning stående utarrenderad kronoegendom med elektrisk kraft, bemyndigats medgiva, bland annat, att de till anläggningen hörande fast förlagda ledningar och anslutningskontakter skulle, där så av arrendatorn påfordrades, vid dennes frånträdande av arrendet, dock tidigast vid löpande arrendeperiods slut, i då befintligt skick av kronan inlösas jämlikt de i 2 kap. 18 § lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom stadgade grunder. Medel till dylik inlösen vore ej anslagna, men syntes sådana av Kungl. Maj:t komma att anvisas efter prövning av varje förekommande fall. Vidare har styrelsen erinrat om att enligt Kungl. Maj:ts brev den 14 juni 1917 angående omorganisation av fögderiförvaltningen och lönereglering för tjänstemännen därstädes m. m. medgivits, att statsverket, då till landsfiskal (länsman) anslaget boställe eller löningsjord indroges till kronan, finge efter värdering vid syn från indelningshavaren eller hans stärbhus jämväl övertaga sådana å fastigheten befintliga, indelningshavaren tillhöriga åbyggnader, som vid synen ansåges för fastigheten nyttiga. Styrelsen tillstyrker, att beträffande bostälLEN av ifrågavarande slag ett generellt medgivande måtte lämnas att, där så av indelningshavaren eller dennes stärbhus påfordrades, vid boställets indragning jämväl fast förlagda ledningar och anslutningskontakter till anläggning, varmed avsåges att tillgodose boställets behov av elektrisk kraft för belysning och arbetsöverföring, finge, därest och i den mån anläggningen kunde av statens inspektör för tillsyn av dylik anläggning eller annan på området sakkunnig person godkännas, av kronan inlösas jämlikt ovan åberopade grunder.

Kammar-
kollegium.

Under framhållande av att det icke tillkomme kammarkollegium att avgöra ifrågavarande ärende, har kollegium med utlåtande den 16 oktober 1923 underställt detsamma Kungl. Maj:ts prövning och för sådant ändamål överlämnat samtliga till ärendet hörande handlingar jämte en planritning över den i ärendet ifrågakomma elektriska anläggningen. I sitt utlåtande har kollegium anfört huvudsakligen följande.

En allmän föreskrift av den innebörd domänstyrelsen ifrågasatt syntes väl, så vitt för kollegium vore känt, icke hava av erfarenheten visats vara nödvändig; men det syntes dock ej saknas skäl för utfärdande av föreskrifter, enligt vilka innehavare av landsfiskalsboställe kunde erhålla trygghet för att den av honom på boställets elektrifiering nedlagda kostnaden bleve honom under vissa förutsättningar gottgjord. En motsvarande bestämmelse hade ansetts vara erforderlig beträffande statens utarrenderade domäner. Upptagande i allmänna nyttjanderättslagen av stadgande rörande jordägares skyldighet att inlösa av arrendator utförd elektrisk anläggning hade ansetts vara av förhållandena påkallad, i vilket avseende torde få hänvisas till jordabalkskommissionens den 31 mars 1922 avgivna betänkande med förslag angående arrendators rätt till ersättning för elektrisk anläggning.

Då det av domänstyrelsen i förevarande ärende framlagda förslaget ej hade avseende på de fall, då boställe överginge från en innehavare till annan,

utan blott på dem, då boställe indroges till statsverket, skulle måhända en allmän föreskrift i ämnet kunna anses mindre påkallad. Emellertid hade en allmän föreskrift av motsvarande innehåll ansetts lämplig i fråga om indelningshavarens tillhöriga åbyggnader. Kollegium ansågo sig fördenskull hava skäl biträda den av domänstyrelsen framlagda tanken på utfärdande av allmän bestämmelse i nu ifrågasatt hänseende.

Vad anginge det närmare *innehållet i sagda bestämmelse, syntes detsamma böra så nära som möjligt ansluta sig till vad som gällde om kronans utarrenderade domäner*. Därutinnan vore för närvarande tillämpligt Kungl. Maj:ts brev den 5 mars 1920. Vunne jordabalkskommissionens förberörda förslag godkännande, torde få förutsättas, att den sålunda antagna bestämmelsen bleve gällande även för kronans domäner. Det syntes därför lämpligt att giva den nu föreslagna bestämmelsen beträffande landsfiskalsboställena en sådan avfattning, att eventuellt förändrade föreskrifter för statens utarrenderade domäner bleve omedelbart gällande även för landsfiskalsboställena. Likväl borde under alla förhållanden — såsom ock av domänstyrelsen föreslagits — värderingen äga rum vid den syn, som hålles vid indelningshavarens eller hans stärbhus' avträädande av bostället.

Därjämte framhåller kollegium, att för den nu ifrågasatta föreskriften torde fordras riksdagens hörande i likhet med vad som skett beträffande de i brevet den 14 juni 1917 innefattade bestämmelserna om ersättning för indelningshavarens enskilt tillhöriga åbyggnader.

På grund av sålunda anförda skäl tillstyrker kollegium, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att, då till landsfiskal anslaget boställe eller löningsjord indrages till kronan, statsverket skall efter syn från indelningshavaren eller hans stärbhus, där så av dem påfordras, jämväl övertaga å fastigheten befintlig anläggning för boställets förseende med elektrisk belysning eller drivkraft i enlighet med de närmare bestämmelser i övrigt, som gälla beträffande statens utarrenderade jordbruksdomäner.

För den händelse Kungl. Maj:t icke skulle finna skäl godkänna detta förslag, hemställer kollegium, att Kungl. Maj:t måtte med anledning av den av Forssell gjorda framställningen finna denna icke föranleda annat yttrande, än att Kungl. Maj:t förklarar sig vilja framdeles, för den händelse bostället vid sökandens avgång från tjänsten kommer att indragas till kronan, efter det vid syn i anledning av sökandens avträädande från bostället synerätten yttrat sig angående nyttan för bostället och värdet av ifrågasatt anläggning med undantag för lampor, motorer och annat, som icke är fast förlagt, uppå därom i vederbörlig ordning gjord framställning taga i övervägande om och till vilket belopp anläggningen i då befintligt skick bör av statsverket till bostället inlösas.

I utlåtande den 31 oktober 1923 har statskontoret till en början anført Statskontoret.
följande.

I fråga om de genom brevet den 14 juni 1917 i enlighet med riksdagens beslut meddelade bestämmelserna angående inlösen vid indragning av landsfiskalsboställe av indelningshavaren eller hans stärbhus tillhöriga åbyggnader hade, därigenom att närmare bestämmelser om inlösensförfarandet saknades, gjorts gällande, att, då byggnaderna vid synen förklarats vara för fastigheten nyttiga, kronan vore skyldig att inlösa desamma efter den värdering, som vid synen fastställes. Enligt de nu föreslagna bestämmelserna

rörande inlösen av elektriska anläggningar å indraget landsfiskalsboställe skulle plan för anläggningen hava godkänts av domänstyrelsen, samt lösesumman, därest domänstyrelsen och indelningshavaren eller hans rättsinnehavare ej kunde därom enas, fastställas av skiljemän, vilkas beslut kunde dragas under domstols prövning. Det torde därför ej vara att befara, att kronan skulle genom ett stadgande om obligatorisk inlösen under vissa förutsättningar av dylika anläggningar komma att åsamkas större kostnader än som kunde anses skäligt.

Statskontoret förklarar sig för den skull icke hava något att erinra mot att proposition avlåtes till riksdagen av det innehåll kammarkollegium föreslagit.

Vad angår kronans utgifter för inlösen av ifrågavarande anläggningar föreslår statskontoret, att desamma skola utgå av den i domänverkets driftkostnadsstat upptagna anslagsposten »övriga med förvaltningen av jordbruksdomänerna förenade kostnader», från vilken för närvarande bestridas utgifterna för inlösen av åbyggnader å indragna landsfiskalsboställen och av elektriska anläggningar å under domänstyrelsens förvaltning stående kronoegendomar.

Vidkommande omfattningen av de föreslagna bestämmelserna anför slutligen statskontoret, att ifrågavarande bestämmelser visserligen endast komme att äga avseende å de fall, då boställe indroges till statsverket, men ej å sådana, då boställe överginge från en innehavare till en annan. Med hänsyn till det av 1917 års riksdag gjorda uttalandet angående önskvärdheten av en allmän indragning efter hand av landsfiskalsboställena syntes det dock endast undantagsvis komma att inträffa att sådana boställen vid indelningshavarens avgång ur tjänst komme att av efterträdaren i befattningen såsom boställe övertagas.

Departements-
chefen.

Enligt en inom socialdepartementet verkställd undersökning är av ännu icke indragna landsfiskalsboställen, utgörande 63, ett antal av 35 helt eller delvis elektrifierade.

I likhet med de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, finner jag det lämpligt, att en allmän föreskrift utfärdas i fråga om skyldighet för statsverket att, där så av vederbörande påfordras, vid indragning av till landsfiskal anslaget boställe eller löningsjord från indelningshavaren eller hans stärbhus inlösa å fastigheten befintlig anläggning för boställets förseende med elektrisk belysning eller drivkraft. Det skulle ju visserligen kunna sättas i fråga att låta anstå härmed i avvaktan på den av riksdagen i skrivelse den 28 maj 1920 ifrågasatta lagstiftningen om skyldighet för enskild jordägare att vid arrendetidens slut till arrendatorn utgiva ersättning för elektrisk anläggning. Såsom från kammarkollegii sida erinrats föreligger ett av jordabalkskommissionen utarbetat förslag i sistnämnda hänseende. Detta förslag kommer, enligt vad jag av chefen för justitiedepartementet inhämtat, icke att göras till föremål för proposition till innevarande års riksdag. För den stora grupp av arrendatorsklassen, som kronoarrendatorerna utgöra, föreligger emellertid redan genom ovannämnda brev den 5 mars 1920 före-

skrift i fråga om kronans deltagande i kostnaderna för förseende av under domänstyrelsens förvaltning stående utarrenderad kronoegendom med elektrisk kraft. Vid nu angivna förhållande lärer skäl icke föreligga att ställa frågan om inlösen av elektrisk anläggning å landsfiskalsboställe i beroende av huruvida och vid vilken tidpunkt en allmän lagstiftning i ämnet kommer till stånd.

Av det föregående framgår, att föreskrift om ersättning i förevarande hänseende åt kronoarrendatorerna utfärdats i administrativ ordning. Av skäl, myndigheterna i nu förevarande ärende anfört, lärer emellertid spørsmålet om ersättning för elektrisk anläggning å landsfiskalsboställe böra underställas riksdagen.

Rörande den närmare utformningen av bestämmelserna i ämnet finner jag mig böra godtaga domänstyrelsens förslag, dock med iakttagande av de av kammarkollegium däri gjorda jämkningarna, varigenom bland annat eventuellt ändrade föreskrifter i fråga om statens utarrenderade domäner omedelbart skulle bliva gällande även beträffande landsfiskalsboställena.

Vad slutligen angår kostnaden för inlösen av anläggningar av nu antydd art torde, på sätt statskontoret ifrågasatt, denna böra utgå av den i domänverkets driftkostnadsstat upptagna anslagsposten »övriga med förvaltningen av jordbruksdomänerna förenade kostnader».

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att, då till landsfiskal anslaget boställe eller löningsjord in-
drages till kronan, statsverket skall efter syn från indelnings-
havaren eller hans stärbhus, där så av dem påfordras, jämväl
övertaga å fastigheten befintlig anläggning för boställets för-
seende med elektrisk belysning eller drivkraft i enlighet med
de närmare bestämmelser i övrigt, som gälla beträffande statens
utarrenderade jordbruksdomäner.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda
hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall
samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse,
bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riks-
dagen.

Ur protokollet:

Herman Hultkrantz.